

## Kapitel 5 Opgave B.

### Billedsprog og sproglige figurer i tekster fra forskellige perioder

#### Tekst 1

Ambrosius Stub:

#### **Den kiedsom Vinter gik sin Gang**

Den kiedsom Vinter gik sin Gang,  
Den Dag saa kort, den Nat saa lang  
Forandrer sig  
Saa lempelig;  
Den barske Vind, den mørke Skye  
Maae flye;  
Vor Kakkell-Ovn saa eene staaer,  
Og hver Dags Kolde-Syge faaer.  
Den tykke Vams, den foeret Dragt  
Er alt hengt hen og reent foragt,  
Og Muffen er tillige giemt  
Og glemt;  
Man frygter ey, at Snee og Slud  
Skal møde dem, som vil gaae ud;  
Thi lad os gaae  
At skue paa,  
Hvor smukt Naturen sig beteer  
Og leer.

Ak see, hvor pyntet Soelen gaaer,  
Med lange Straaler i sit Haar;  
Den varme Krands  
Er rette Kands  
For alle Ting, som nu maa grye  
Paa nye;  
Det klare, lyse Himmelblaae  
Er værd at kaste Øye paa;  
See Fuglene i Flokke-Tal,  
Luftens viide Sommer-Sal  
De holde snart hvert Øieblik  
Musik;  
De kappes daglig, to og to,  
At bygge, hvor de best kan boe;  
Her flyver een  
Jo med sin Green,  
En anden sanker Haar og Straae

Saa smaae.

Ak see, hvor tegner Marken vel  
For Bonden, heele Verdens Trel!  
Han leer, fordi  
Hans Slaverie  
Skal endes med sin Frugtbarhed  
I Fred.  
Hist gaaer de kaade Lam i fleng  
Og spøge i den grønne Eng;  
De knæle med en Hiertens Lyst  
For Moders mælkefulde Bryst;  
De qvægner ved den søde Taar,  
De faaer,  
Hist vogter Hyrden Qvæg og Korn;  
Et Hunde-Biæl, en Lyd af Horn  
Er ald hans Spil;  
Men hører til,  
Hvor smukt den Skov ham svare maa  
Derpaa.

Ak, see et meget yndigt Syn  
Paa Skovens grønne Øyenbryn!  
Den høye Top  
Skal klædes op,  
Og Vaaren pynter Bøgen ud  
Til Brud.  
Naar Soelen brænder, som en Glød,  
Og stikker Ild i Barm og Skiød,  
Da har man jo bag hvert et Blad  
Abskonsel for sin matte Rad;  
Her smager Thee og et Glas Viin  
Fra Rhin.  
Imidlertiid man faaer at see  
Et ret naturligt Assemblee:  
Hver Fugl har spendt  
Sit Instrument,  
De raske Dyr vil dandse net  
Og let.

Ak see, hvor speyle-klar og glat  
Den Søde dog er i lave sat;  
Det er jo, som  
At Solen kom  
Kun for at see sit Skilderie  
Deri.

Den Fisk, som stak i Dynd og Skarn,  
Og slap fra Frost og Fange-Garn,  
Han faaer nu atter Moed og Liv,  
Og spøger frit i Rør og Siv;  
See hist, hvor stolt hans Finner gaaer,  
Og slaaer.  
Nu lirrer Frøen med sin Mund  
Imod den søvnig Aften-Stund.  
Jeg tænker paa  
Mit Hviile-Straae,  
Og ender min Spadsere-Gang  
I Sang.

Saa er da Himmel, Jord og Vand  
Opmuntret ved min Skabermænd;  
Jeg gik omkring  
Blant tusind Ting,  
Guds Forsyn spores ved enhver  
Især.  
Bekymret Siel, saa seer du dog,  
At Alting staaer i Herrens Bog!  
I hvor det gaaer, saa veed jeg grant,  
Mit Navn staaer tegnet deriblant;  
Gud kommer vist min Tarv ihu  
Endnu.  
Han rammer nok den rette Tiid,  
Da Himlen den skal blive bliid;  
Jeg tør maaskee  
Vel faae at see  
Min Vinter blive til en Vaar  
I Aar.

## **Tekst 2**

Adam Oehlenschläger:

### **Morgen-Vandring**

- 1 Saa huldt<sup>1</sup> til den hellige Bøgeskov  
Det vinkte mig,  
O Jord! Hvor end aldrig den tunge Plov  
Havde furet dig.  
De hulde Smaablomster saa venligt stod  
I dunkle Lye,  
De smilte saa inderligt ved min Fod  
Mod Himlens Skye.

---

<sup>1</sup> venligt

2. Til Skoven jeg giennem en Mark monne gaae,  
 Da fik jeg see  
 En vældig Steenhob paa Marken staae,  
 Mellem Høye tre;  
 Den stod saa ærværdig og saa blid;  
 En aflang Ring.  
 Her holdtes der vist, i gammel Tid,  
 Et Konge-Thing<sup>2</sup>.
3. Paa den store Granit, som hisset staaer,  
 Stol-Kongen<sup>3</sup> sad,  
 Med Krone, Scepter, i Zobel og Maar<sup>4</sup>,  
 Saa faderglad;  
 Og hver en Kriger alvorlig treen<sup>5</sup>,  
 Fredsæl i Aand,  
 Og satte sig rolig paa sin Steen,  
 Uden Sværd i Haand.
4. Paa Høyen, hisset, stod Kongens Gaard,  
 Med stærken Muur;  
 Hist havde hans Dotter, den vene Maard<sup>6</sup>!  
 Sit Jomfrue-Buur;  
 Og paa den Tredie et Tempel stod,  
 Berømt i Nord,  
 Der offredes rygende Oxeblood  
 Til Asa-Thor.
5. O venlige Mark! O Lund saa prud<sup>7</sup>!  
 Græskiølnne Væng<sup>8</sup>!  
 Overalt havde Flora<sup>9</sup> pyntet ud  
 Sin Brudeseng.  
 Paa Marken kneiste de røde, blaae  
 Kornblomster frem.  
 Jeg maatte standse, jeg maatte staae  
 Og hilse dem.
6. Velkommen atter igien i Aar,

---

<sup>2</sup> Oehl. Forestiller sig, tilsyneladende, at der blev afholdt tingsstævner på stedet, men stendyssen er i virkeligheden en gravplads

<sup>3</sup> kongen i stolen, den højeste konge

<sup>4</sup> fornemme pelse

<sup>5</sup> trådte

<sup>6</sup> den smukke pige (folkeviseudtryk)

<sup>7</sup> prægtig

<sup>8</sup> vænge med køligt græs

<sup>9</sup> den romerske blomstergudinde

Paa lunen Jord!  
Hvor lifligt I op i den unge Vaar  
Blandt Kornet groer.  
Som Stierne I blinke, blaad og rødt,  
Blandt gule Lyn.  
O hvor fortryller mig barnligsødt  
Jert Sommersyn!

7. Ak Digter! du har kun lidt Forstand.  
Ak Herregud!  
Du skulde kun see vor Ejermand,  
Hvor han seer ud.  
Hvergang han seer os, han kalder os Tant<sup>10</sup>,  
I Øiet en Torn!  
Han kalder os Helvedes Klint<sup>11</sup>, iblandt  
Det velsignede Korn.
8. Den største Naade, han viist os har,  
I dette Liv,  
Er det, at han stundum<sup>12</sup> af Lommen taer  
Sin Foldekniv,  
Og skiær sig en Haandfuld, stor og tung,  
Under vranten Snak,  
Og blander os i en Sælhunds-Pung<sup>13</sup>,  
Blandt Røgtobak.
9. Han siger at, smøget paa den Maneer,  
Vi arme Skrog  
Efter fattig Leilighed Verden teer<sup>14</sup>  
Nogen Nytte dog,  
Forresten vor Skiønhed, rød og blaae,  
Er hap som hip!  
Alt Nyttigt bør giennem Munden gaae.  
Det er hans Princip!
10. I arme Stakler! Den arme Mand!  
De arme Mænd!  
Som uden salige Glæder kan  
Gaae Livet hen,  
Som ey begriber hvad Gud har giort,

---

<sup>10</sup> pjat

<sup>11</sup> Klinteblomster (jf. den bibelske lignelse om klinten i hveden)

<sup>12</sup> undertiden

<sup>13</sup> pung der er lavet af sælskind

<sup>14</sup> viser

Som ene veed,  
At Munden er den nærmeste Port  
Til Salighed.

11. Smaablomster! Ak som det Eder gaaer,  
Saa gaaer det mig.  
En stakkels Poet, som en Kornblomst staaer,  
Og græmmer sig.  
Det nærende Korn kun i Veien han er;  
Hvad retter han ud<sup>15</sup>?  
Han hæver sit barnlige Farveskier  
Kun fromt til Gud!
12. Kom Blomster! Vi høre tilsammen vi,  
Kom, vakkre Glut<sup>16</sup>!  
Og slyng dig med tryllende Sympathie,  
Om denne Luth.  
Og bæv, som Zefir<sup>17</sup> bevæged dit Blad,  
Ved Strengens Klang,  
Saa syng vi Hver vor Skaber glad  
En Morgensang.

off. som en del af digtkredsen "Langelands-Reise" i *Poetiske Skrifter I* (1805).

### **Tekst 3**

Johannes V. Jensen:

#### **Ved frokosten**

Kafeen skal være velsignet!  
Gud ske Lov for Sofahjørnets Fløj!  
Jeg omfatter min Kellner<sup>18</sup> med Sympati,  
jeg sidder sval og barberet ved Bordet,  
finder Stangen under det med Fødderne  
og spiler Næsen mod Dugens kyske Klørlugt.

Giv mig en Bajer!  
Jeg vil berømme det ravgule Øl fra Fad.  
Det er isafkølet, og det fraader af Kulsyre,  
Død og Djævel hvor mine tænder længes efter det!  
Mit Svælg drikker allerede naar jeg ser det paa Afstand!

---

<sup>15</sup> udretter

<sup>16</sup> ung pige

<sup>17</sup> vestenvinden

<sup>18</sup> tjener

Jeg vil begrave mig i en Slurk....  
Jeg var tørstig -.. i Aftes, hvordan var det?

Nu har jeg det godt.  
Der staar fire blomstrende Stykker Smørrebrød for mig.  
Først spiser jeg et med Æg og Sild -  
O Anelsen om Svovlbrinte og om jodlugt fra Havets Tangskove!  
Derpaa sætter jeg Tand i et ungt og skært Stykke med Steg,  
og her fordyber det Smagen at jeg tier.  
Rullepølsens Bouquet<sup>19</sup> af Faar og af oliedryppende  
Maskiner, Væverier, udvider mit Velbefindende.  
Osten knytter Stemningen af Forraadnelse og rygende  
Elskov sammen i mit Hjerte.

Men nu skælver mit Bryst imod Snapsen,  
som jeg har skænket mig af den iskolde Flaske.  
Se den spiller, den ler klart,  
jeg holder den op som en stor levende Diamant,  
Kornbrændevin, kort sagt, Danmark!  
Her sidder jeg og bereder mig paa det bedste Øjeblik.  
Her er godt. Hatte passerer Vinduet, meget Folk færdes paa Gaden.  
Jeg har sagt til mig selv, at Livet og Solsystemet gaar glimrende.

Skaal!

Jeg nedlægger ikke en harmfuld Protest  
mod Jordens Vals mellem Stjernebilleder,  
fordi jeg selv varmer Bænke;  
hellere lyser jeg Lykken høfligt ud af mit Hjerte  
med samt alle Glædespiger og Skalmeyer.

Lykken og jeg forstod ikke hinanden;  
jeg talte altid en Dialekt, hvor jeg saa var.  
Sandheden er at jeg mistede Emma.  
Hvorfor?  
Var hun ikke frisk? Var hun ikke slank og svungen i Ryggen,  
ung og lutter Appetit som ulæsket kalk?  
Var hendes Brystkasse ikke dyb og elastisk  
som en Vidjekurv fyldt med nyslaaet Kløver,  
havde hun ikke smækre Arme og de klareste Tænder,  
en Malstrøm af et dunkelt Haar og Øjne som Bøssemundinger?  
Hvorfor løj jeg da en kold Historie sammen  
om en yderst vigtig Ekspedition til Nordishavet?

---

<sup>19</sup> duft

Emma, fordi jeg ikke vil bede en Pige,  
der er mig uvedkommende uden for saa vist som jeg elsker hende  
om at vaske sin nittenaarige Krop.  
Jeg lider ikke Fusel, Smørsyre og andre stikkende Vædsker.  
Jeg opæder fortrinsvis Piger med Nerver i Skindet.  
Du stillede mindre proper, skønt skyldfri, Emma,  
velan jeg tav, men jeg forskød dig.  
Hvor heldigt at du omtrent samtidigt  
ytred en uovervindelig Lede for mig,  
mit ukuelige Hoved, min henrykte Egoisme og hele Sjæleraahed!  
Hvor sundt for os begge, at vi på Stand hadede hinanden!  
Aa, hvor vi ødte hinanden! Jeg rejste vildt til Polen.  
Du giftede dig med en Violinist.  
hvis Fingre ikke skyede Harpiks,  
og som senere skal have aflokkeet dig de reneste Toner.

Altsaa jeg mistede Emma  
Alverden ynkede mig. Jeg tror jeg saarede mange  
ved den kyniske Lethed hvormed jeg trøstede mig.  
Mit Liv er een Erstatning.  
Hvem siger at man skal leve lykkeligt?  
Samme Foraar traf mig kaad og kernesund,  
skummel af Kærestesorg,  
i Favnen paa yndige Olga.

*Hun* var altid vasket og sval,  
jeg maa formode hun var Jomfru paa en Badeanstalt.  
(Emma tilhørte den fornemmere Lavadel).  
Olga var saa frejdig, Klæderne suste fra hende.  
Oh, hendes Fodsaaler var netop saa friske og kølige  
som Aakandebladene I Guldager Bæk,  
hvor jeg badede som ungt Menneske.  
Naar Olga kom ind til mig, medbragte hun Duften  
af gabende Linnedsskuffer, som jeg elsker,  
er Vejr af Stivelse og af lutret, blaanet Tøj.  
Kæreste Olga, det var sødt at aande den svale Luft omkring dig,  
du var frisk Som et Neg.  
og Gud ved hvem der siden sankede dig i Lade.

Jeg har skænket mig en frisk Snaps af den iskolde Flaske.  
Uden at betænke mig svælger jeg ogsaa den.  
Snapsen er kold, sød, stærk og brændende...

Dette var en Skaal for den uudslukkelige Appetit  
der lægger mig ned og sætter mig paa Benene igen  
midt imellem hoftebredt henvandrende Mirakler i Menneskeskikkelse.



Er I kede af at jeg synger saa det sortner mig for Øjnene?

Ak, Emma og Olga!

Hvor er I henne?

Et Mindebæger!

Jeg føler en lægende Varme, mit Hjerte hopper,

jeg tror jeg er glad til Trods for smerte.

Snapsen er kold, sød, stærk og brændende....

Skaal!

off. i *Digte*, 1906.

#### **Tekst 4**

Tom Kristensen:

#### **Henrettelsen**

1. Se, bødlen renser tredje gang  
sit sværd for blod og fugt,  
og trende røde flammer slår  
på kluden, han har brugt;  
men jeg er hovedløs og død  
når sjette gang en flammes glød  
slår ud, slår ud  
på bødlens klud.
2. Vi knæler ned, vi tyve mand,  
med hovedet strakt frem,  
og jeg skal se det blanke sværd  
slå hovedet af fem;  
men sjette gang, men sjette gang  
når tiden bliver dødsens lang,  
er øjet i,  
er alt forbi.
3. Nu pudser bødlen fjerde gang  
sit sværd med samme klud,  
mens nummer fire ramler om,  
og blodet pøser ud,  
og bødlen træder ganske nær;  
jeg skelner hæftet på hans sværd,  
et dragesving  
på hæftets ring.
4. Så drejer jeg mit hoved lidt  
og ser ham true stor og grå

med raget skal og nogen pisk  
mod himlen, som er blå.  
Jeg ser hvert enkelt hår, der gror  
i bødlens bryn og næsebor.  
Jeg ser og ser  
nu mer og mer.

5. Nu renser bødlen femte gang  
sit sværd for fugt og blod,  
og hovedet af nummer fem  
er standset ved hans fod;  
men tiden er så evigt lang  
til sjette gang, til sjette gang.  
Jeg tror ej mer,  
at noget sker.

6. Er verden gået helt i stå?  
Er sværdet fuld af fugt?  
Skal bødlen evigt pudse det  
og aldrig få det brugt?  
Min nakke smerter uden stands,  
og smerten slår en ilsom krans  
i halsens kød.  
Er jeg mon død?

7. Nej, bødlen står endnu og ser  
langs sværdets tynde seje æg.  
Så træder han der næste skridt  
og standser — måler — går lidt væk  
Jeg ser en bille vandre tryk  
med grønt metal på hvælvet ryg,  
den vandrer mod  
en bøddelfod.

off. i *Påfuglefjeren*, 1922.

### **Tekst 5**

Jess Ørnsbo:

#### **Kludetræ**

Der er endnu ikke rydder op efter den  
spanske syge i træet  
Et par falmede lig fra den store arbejdsløshedsperiode  
og Hitlers fagforeningsbog er synlige  
i godt vejr Meget bekvemt har de også begravet  
Churchill deroppe med resterne af

imperiet i lommen samt et par  
paver transvestitter.

Også jeg har ryddet min historie  
For at vinden kan få lidt fast føde blafrer  
røntgenbilleder deroppe  
af mit tvillingskelet, plastre der holdt armen  
på plads og cementblokke med fodaftryk  
for slet ikke at tale om mit epidermiske undertøj  
og mit demoraliserede gebis. Med lysets  
hastighed farer verden igennem mine ophængte  
briller.

Se gynghesten deroppe  
med sin røde klumpfod og mælketanden  
pløjet op århundreder bagefter af et gammelt gulvtæppe  
Se de ulige kufferter  
hvormed jeg betrådte der første barneværelse  
som en fjern banegård og mulatdukken  
med et hejseværk i sit  
indre og en underlæbe afbidt af verden  
Og overalt disse mursten som julemanden bragte  
mig i sine strømper

Har hængt min moder derop  
og fotografierne der stadig nægter at  
jeg har fået tænder  
Min lillebror skriger der oppe som en ufødt  
gallionsfigur i fostervandet ved siden  
af min søsters bortopererede øje hyacintrådene  
En onkel klamrer sig til sit mørknende  
tandglas.

Og de gamle værtinder fuldt  
imprægnerede, Halmtorvskællingen fastklemt i  
sit badekar og den blå husvært  
der klemte skod under tærsklen inde i  
værelser ind  
til de unge fruer med deres haleben og  
brysttjære og de andre de mørke besøgende der  
talte om min ungdom.

Klyng dem op de  
kødfarvede venner med deres fluer  
på lemmet, lad dem blafre  
disse kvindfolk med

jord i bukserne med blomkålsører der  
slår ud af bugen  
galoche lige bag låret og  
sæd i strækmarch inde i kroppen.

Så fjern da koppen  
som jeg hysterisk har kysset i årevis  
skrivemaskinen som man alligevel ikke kan bruge  
til bjergbestigning  
denne strømpe der kun bruger  
mig til springbræt  
og dette fænomenale vindu uden for hvilket de sidste  
tidens bankrøvere altid går forbi

Og aftenen kommer  
selv solnedgangen hænger deroppe med sine  
glemte øjeblikke og lossepladsskyer  
et forvredent landsklab anbringer sig mellem  
fingrene på to kviste efteråret  
skrumpet sig ind til en prik  
Nu famler sporvognene sig bort mod forstaden  
mens betjente ivrigt slår madrester  
af siderne  
Nøgen mod brystkassen stiger jeg ned  
mod asfalten og vander  
fra en medbragt kuffert  
mit kludetræ

off. i *Tusdigte* 1966.

## **Tekst 5**

Olga Ravn:  
EN HVID KAN NÆGTE AT BLIVE AFBLEGET

Jeg kan godt huske,  
fra min onkels smadrede husmandssted,  
den store so, der rodede i sin indhegning. SULEIMA. En ond gris.  
Engang krævede soen tre sprøde slag fra mit hjerte, bare med ét blik.  
Så min SORTTE MELDTE BRAT LILLA. Hvad betyder det at fylde en dame med  
sæd.  
Bare i sædens morgentåge,  
mere angst efter ELSKEREN,  
mere dum end en mor og en høne tilsammen.

De ånder, der går langs de våde steder

I græsset ligger en lunge at hå

Kunne man u-væve det hvide indefra.

Pigen skrev små hæfter i sin tale. Hun vandt mig. DEN AFSINDIGE.

jeg måtte synke, jeg måtte drikke, I pigens BLODSPIRE. MÆLK.

MIN MOR ER ET ENDELØST LANDSKAB.

jeg æder af dit bryst, jeg æder af din angst for din egen INDIFFERENCE.

jeg æder af dit hvide træværk, at din BOMULD.

Den tungeløse, fuglens lille spæt, HVAD SIGER DU, de blanke overflader.

Pigen. PIGEN PIGEN PIGEN.

WHITE THE PHILOMELA MEADOW.

Så længe har havet, så længe har havets store krop sendt sit lys op ad  
gaderne gaderne.

Jeg har drukket med pigemund

af skumringen, der siver ud inde fra kroppen.

Af den mørke midte. af det mørke, der ikke skjuler noget.

Min grime var HEARTLAND. min grime trak så  
glittersavlet skummede i mundvigene.

Vask mig nu som en lille lerhånd.

Hun gemmer sig ud. Pigen. Det fjerne værelse.

Ukendt som en sødme jeg skulle bære.

Ukendt som terrassesørgmodigheds angreb.

Sådan en lys væske at gylpe i sig.

HVID. Bladrer jeg mig selv til. EN HVID SUCCES.

I DIT WHITESCAPE kunne hun hviske

I din VÆLLING, i dine WOOL COOKIES.

Men en hvid kan nægte at blive afbleget.

En hvid kan nægte det.

En hvid kan

off. i *Jeg æder mig selv som lyng. Pigesind*, Gyldendal 2012.